

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A csipke apró mintás textília, melynek sajátossága, hogy a mintát nem utólag viszik rá a kész anyagra, hanem a textil készítése közben jön létre maga a minta is. Ez a lyukacsos, áttört anyag könnyedsége, légiessége miatt igen reprezentatív megjelenésű, ezért az öltözködésben kapott először szerepet.

Csipkét sokféle technikával lehet készíteni.

Két alapvető fajtája van. Itáliából terjedt el a *varrott csipke*, amelynek anyaga a fehér len fonal. Technikailag az a lényege, hogy a varrónők túvel a kezükben egyetlen szállal (gomblyukvarráshoz hasonló öltésekkel) dolgoznak. A *vert csipke*, az úgynevezett *klöpli* több szállal készül. Sajátos eszközigényű csipkefajta, eszközei: *verőpálca* és a *verőpárna*. A verőpárna rendszerint henger alakú, hozzá erősítik a mintaalapot. A minta elkészítéséhez szükséges fonalat verőfára, orsóra tekerik, és fonáson alapuló technikával dolgoznak, majd a keresztezési pontokat megtűzik és haladnak tovább. Négy szállal, azaz két párral dolgoznak egyszerre. A párnára tűzött gombostűk köré fonják, csavarják, szövik a megadott minta szerint. A vert csipke közvetlen elődje a rojt. A szövetdarab végének lelógó szálait kellett a felbomlástól megóvni s ezért összefonták, összecsomózták őket s így egy organikus lezárást kaptak.

A vert csipke eredete a múlt homályába vész. Hogy ki találta fel, azt nem tudjuk.

A vert csipke készítésének módja a XVI. századtól napjainkig semmit sem változott. A kezdetekkor a csipkét elsősorban fehérnemű díszítésére használták. Az 1600-as években a nyakfodor kiment a divatból és a lapos gallérok foglalták el a helyét. A csipke megszűnt csak szegélydísz lenni. Ekkor már az egész gallért és a kezelő egész felületét is csipke díszítette. Bizonyára mindenki hallott a *brüsszeli csipkeről*. A brüsszeli csipke készült a legfehérebb és legfényesebb fonalból. A magyar viseletben a középkor végén általános volt a kézkeszkenő viselete, melynek szélét gazdagon hímezték és csipkével beszegték.

Az arany és ezüst szálból készült csipkék egyaránt helyet kaptak mind a női öltözékben, mind a férfiak dolmányain, mentéin.

A csipke a ruházaton mell-, gallér- és kezelő fodorként volt divatos: nemcsak díszként szolgált, hanem drága holmi lévén viselőjének társadalmi rangját, vagyoni helyzetét is érzékeltette.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Kis Lajosné Martincsek Ilona Mezőberényben született. Itt él a családjával. Az általános iskolát és a gimnáziumot Mezőberényben végezte, majd Békéscsabán helyezkedett el. Már gyermekkorában elvarázsolta két nagyszülője kezűgyessége, igyekezett mindkettőjüktől ellesni néhány praktikát a horgolás, kötés tudományából. Iskolásként hímző szakkörre járt. Egész életében végigkísérte a kézművesség szeretete, a kézimunka készítésének öröme. Békéscsabán a Kézműves Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskolába, felnőttképzés keretében beiratkozott a két éves csipkekészítő tanfolyamra, ahol Tóthné Kiss Szilvia „keze alatt” ért csipkekészítővé. 2009-ben szerezte meg a bizonyítványát. A sok csipkefajta közül a vert csipke áll hozzá legközelebb, ezzel foglalkozik legtöbbit. Mint minden csipke, így a vert csipke is sok helyen előfordulhat.

Díszíthet ruházatot, lakástextilt, de önállóan is megállja a helyét.

A tanulás a tanfolyam végével nem fejeződött be. Mindig van újabb minta, ami elvarázsolja, újabb apró fogás, ami felkelti az érdeklődését és feladatok, ötletek, amelyek kivitelezésre várnak. Ez mind arra készíti, hogy a szabadideje egy részét erre a „szerelemre” áldozza. 2002 óta a Lencsési Csipkeverő Klub tagja. Mezőberényben, a vert csipke készítésével Ő foglalkozik úgy, hogy munkáit zsúrizteti is. Már több alkalommal volt felkérve, kézműves foglalkozás keretében, mutassa be a vert csipke készítésének a fortélyait, aminek mindig nagy örömmel tett eleget. A Lencsési Csipkeverő klub tagjaként közös pályázatokon csipkéivel aktívan részt vesz. Néhány díj, melyeken Kis Lajosné Martincsek Iona alkotásai is kiállításra kerültek.

Országos Textiles Konferencia Békéscsaba – Arany oklevél, különdíj

Reneszánsz Nívó díj Budapest,

Országos Népművészeti kiállítás, Arany oklevél, Bronz oklevél stb.

Saját szakmai megmérettetéseként évente zsúrizteti csipkéit a Népi Iparművészeti Tanács által.

A kézi csipkében rejlő értékek megmentésével hozzájárul Mezőberény népi értékeinek továbbéléséhez.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

.....

III. MELLÉKLETEK

1. Képek CD-n
2. Ajánló levél
3. Hozzájáruló nyilatkozat